

Flora- & Faunaonderzoek

Hoge Hoek Berkel-Enschot

Oprachtgever : Novaform Vastgoedontwikkelaars

Postbus 1080

5602 BB Eindhoven

Projectnummer : 20060434-01

Status rapport / versie nr. : Definitief 03

Datum : 03 april 2010

Opgesteld door : ing. G. Moret

Gecontroleerd door : ing. W.E. Visser

Voor akkoord : drs. ing. M.G.A. van den Brink

Paraaf : _____

Versie nr.	Datum	Omschrijving	Opgesteld door	Gecontroleerd door
D01	02/12/2009	Flora- & Faunaonderzoek Hoge Hoek Berkel-Enschot	GM	EV
D02	15/12/2009	Verwerken opmerkingen opdrachtgever	GM	EV
D03	03/04/2010	Verwerken opmerkingen gemeente, email d.d. 19-02-10	GM	EV

INHOUD	blz.	
1	INLEIDING	3
1.1	Algemeen	3
1.2	Doelstelling	3
2	NATUURBELEID EN WETGEVING	4
2.1	Inleiding	4
2.2	Gebiedsbescherming	4
2.3	Soortenbescherming	4
3	ONDERZOEK	5
3.1	Onderzoeksmethodiek	5
4	SCAN GEBIEDSBESCHERMING	6
4.1	Natuurbeschermingwet 1998	6
4.2	(Provinciale) Ecologische/Groene Hoofdstructuur (PEHS en PGHS)	6
5	SCAN SOORTENBESCHERMING	7
5.1	Inleiding	7
5.2	(Vaat)planten	7
5.2.1	Flora- en faunaonderzoek AGEL (april 2007 en november 2009)	7
5.2.2	Flora- en faunaonderzoek Overhoeken Bilan (2004)	7
5.3	Zoogdieren	8
5.3.1	Algemeen	8
5.3.2	Flora- en faunaonderzoek AGEL (april 2007 en november 2009)	8
5.3.3	Flora- en faunaonderzoek Overhoeken Bilan (2004)	9
5.4	(Broed)vogels	9
5.4.1	Flora- en faunaonderzoek AGEL (april 2007 en november 2009)	9
5.4.2	Flora- en faunaonderzoek Overhoeken Bilan (2004)	10
5.5	Reptielen	10
5.5.1	Algemeen	10
5.5.2	Flora- en faunaonderzoek AGEL (april 2007 en november 2009)	10
5.5.3	Flora- en faunaonderzoek Overhoeken Bilan (2004)	10
5.6	Amfibieën	10
5.6.1	Flora- en faunaonderzoek AGEL (april 2007 en november 2009)	10
5.6.2	Flora- en faunaonderzoek Overhoeken Bilan (2004)	10
5.7	Vissen	10
5.8	Insecten (ongewervelde)	11
5.8.1	Flora- en faunaonderzoek AGEL (april 2007 en november 2009)	11
5.8.2	Flora- en faunaonderzoek Overhoeken Bilan (2004)	11

6	CONCLUSIE/AANBEVELINGEN	12
6.1	Gebiedsbescherming	12
6.1.1	Verlies aan natuurwaarden	12
6.1.2	Versnippering en verstoring	12
6.1.3	Beïnvloeding van ecologische relaties	12
6.2	Soortenbescherming	13
6.2.1	Algemeen	13
6.2.2	Flora	13
6.2.3	Zoogdieren (inclusief vleermuizen)	13
6.2.4	(Broed)vogels	14
6.2.5	Overige diersoorten	14
7	GERAADPLEEGDE BRONNEN	15

BIJLAGEN

1. Foto's plangebied
2. Flora- en Faunawet
3. Toelichting schema vrijstelling, gedragscode, ontheffing
4. Gegevens natuurloket
5. Kaarten veldwaarnemingen

1 INLEIDING

1.1 Algemeen

Ten westen van de kern Berkel-Enschot in de gemeente Tilburg is het nieuwbouw ontwikkelingsgebied De Overhoeken gelegen. De Overhoeken is verdeeld in de deelplannen Enschootsebaan, Koningsoord, Hoge Hoek en Akker / Heikant. Ten behoeve van de realisatie van het deelplan 'Hoge Hoek' is de voorliggende onderzoek in het kader van de Flora- en Faunawet opgesteld. Hiertoe heeft het Stedenbouwkundig Voorlopig Ontwerp Hoge Hoek van Mulleners en Mulleners architecten als uitgangspunt gediend.

In dit ontwerp is de gewenste verkavelingsstructuur aangegeven, welke is geïnspireerd op de landschappelijke omgeving. De bebouwingsvorm bestaat hierbij uit een menging van bouwvolumes en kapvormen aansluitend op de maat en schaal van de naastgelegen kern Berkel-Enschot. Het totale plan omvat totaal 272 woningen. Het directe plangebied bestaat uit 198 grondgebonden woningen en 58 appartementen (rood omlijnt in figuur 1.). Het indirecte plangebied omvat 16 grondgebonden woningen (oranje omlijnt in figuur 1).

Aan de zuidzijde van het plangebied zal aansluitend op het bovengenoemde plan op particulier initiatief een woonhuis, een horecavestiging en een winkel worden gerealiseerd. In de rest van de rapportage zal hiernaar worden verwezen middels de naam 'De Zomerkoning' (geel omlijnt in figuur 1).

Figuur 1 Overzicht plangebied en begrenzing Bron: Stedenbouwkundig Voorlopig Ontwerp Overhoek "Hoge Hoek Berkel-Enschot"

1.2 Doelstelling

Doel van dit onderzoek is het inzichtelijk maken of beschermde natuurwaarden in het plangebied aanwezig zijn en welke betekenis die hebben voor de verdere uitvoering. Tevens wordt inzichtelijk gemaakt of er door de geplande ontwikkeling negatieve effecten te verwachten zijn op beschermde gebieden.

2 NATUURBELEID EN WETGEVING

2.1 Inleiding

Bescherming in het kader van de natuurwet- en regelgeving is op te delen in gebieds- en soortenbescherming. Bij gebiedsbescherming heeft men te maken met de Natuurbeschermingswet 1998 en Ecologische Hoofdstructuur. De Soortenbescherming komt voort uit de Flora- en faunawet.

2.2 Gebiedsbescherming

De Natuurbeschermingswet 1998 regelt de bescherming van natuurgebieden. In de Natuurbeschermingswet 1998 (NB-wet) zijn de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn (VHR) geïmplementeerd. De gebieden die hieronder vallen vormen samen het Natura 2000-netwerk. Onder Natura 2000 worden de gebieden verstaan die op grond van de Vogel- en/of Habitatrichtlijn zijn aangewezen. De gebieden zijn van grote betekenis voor de bescherming van de Europese biodiversiteit en dienen gezamenlijk met alle andere aangewezen gebieden in Europa een ecologisch netwerk te vormen.

De overheid streeft naar een samenhangend netwerk van hoogwaardige natuurgebieden en ontwikkelt om deze reden de Ecologische Hoofdstructuur (EHS). De begrenzing van de EHS in Brabant is vastgelegd in 11 natuurgebiedplannen en 1 beheergebiedsplan. Deze plannen zijn in 2002 vastgesteld. Ze beschrijven voor de percelen die tot de EHS behoren de gewenste natuurdoelen en de mogelijkheden voor aankoop of particulier natuurbeheer. Ook geven de plannen inzicht in de beheers- en landschapspakketten en inrichtingspakketten van de provinciale subsidieregelingen natuurbeheer (PSN) en agrarisch natuurbeheer (PSAN) die op de betreffende percelen mogelijk zijn.

2.3 Soortenbescherming

De bescherming van dier- en plantensoorten is sinds 1 april 2002 in de Flora- en faunawet geregeld. Het doel van de Flora- en faunawet is het in stand houden en beschermen van in het wild voorkomende planten- en diersoorten. De Flora- en faunawet kent zowel verbodsbepalingen als een zorgplicht. De verbodsbepalingen zijn gebaseerd op het 'nee', tenzij principe'. Dat betekent dat alle schadelijke handelingen ten aanzien van beschermde planten- en diersoorten in principe verboden zijn. Voor verschillende categorieën soorten en verschillende activiteiten zijn vrijstellingen of ontheffingen van deze verbodsbepalingen mogelijk. Hiervoor gelden verschillende voorwaarden. Naast de verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet geldt de zorgplicht ten aanzien van alle in het wild levende dieren en planten en hun leefomgeving. De zorgplicht geldt altijd, voor iedereen en in alle gevallen. Voor een nadere toelichting op de Flora- en Faunawet wordt verwezen naar bijlage 2.

3 ONDERZOEK

3.1 Onderzoeksmethodiek

Het onderzoeken naar de beschermstatus van het plangebied en beschermde natuurgebieden in de omgeving wordt uitgevoerd door te toetsen aan drie beschermkaders: VHR, NB-wet en Provinciale regelgeving. Onderzocht wordt of:

- het plangebied deel uitmaakt van een beschermd gebied;
- door de geplande ingreep een negatieve invloed te verwachten is op de aanwezige beschermde gebieden in de omgeving.

De mogelijke aanwezigheid van beschermde dier- en/of planten wordt aan de hand van de volgende gegevens bepaald:

- Gegevens van het natuurloket;
- Waarneming.nl;
- Landelijke verspreidingsatlassen;
- AGEL Adviseurs, Quickscan in het kader van de Flora- & Faunawet, Oosterhout, 20 april 2007 met bijhorende oriënterende veldbezoeken d.d. april 2007 en november 2009;
- Bilan, Tilburg Overhoeken; Flora- en faunaonderzoek, Tilburg, januari 2004;

Het Natuurloket is een onafhankelijke informatiemakelaar, die gegevens over beschermde soorten toegankelijk maakt. Deze gegevens zijn afkomstig uit de databanken van talloze organisaties, verenigd in de Stichting Veldonderzoek Flora en Fauna.

De website www.waarneming.nl wordt daarnaast eveneens geraadpleegd. Op deze website worden natuurwaarnemingen van amateurs geordend. Soortwaarnemingen via deze bron zijn derhalve redelijk betrouwbaar maar kunnen moeilijk geverifieerd worden. Het geeft echter wel een beeld van mogelijke soorten in de omgeving van het plangebied.

Verder is gebruik gemaakt van bestaande atlasgegevens uit de Atlas van de Nederlandse Broedvogels (SOVON, 2002), flora- en faunagegevens provincie Noord-Brabant en verspreidingsgegevens van RAVON. Deze bronnen vermelden soortgegevens uurhokken (5 bij 5 kilometer) en betreffen dan ook globale gegevens. Hoofdstuk 7 vermeldt de geraadpleegde bronnen.

Ten behoeve van de planvorming (MER) voor de Overhoeken is in 2004 in opdracht van de gemeente Tilburg een uitgebreid flora- en faunaonderzoek in het plangebied uitgevoerd.

In opdracht van Novaform Vastgoedontwikkelaars is aanvullend op het in 2004 uitgevoerde onderzoek in april 2007 een gebiedsgerichte 'quickscan', een flora- en faunaonderzoek verricht voor het plangebied Berkel te Berkel-Enschot, gelegen in de gemeente Tilburg. Ten behoeve van deze quickscan is eveneens een veldbezoek verricht. Omdat in de uitgevoerde onderzoeken een klein deel van de Overhoek Spoorzone ontbrak, is in november 2009 nog een aanvullende oriënterend veldbezoek naar de natuurwaarden in dit ontbrekende deel verricht.

Een impressie van de diverse oriënterend bezoeken is weergegeven in een fotorapportage (bijlage 1). Wat betreft de volledigheid van de gegevens: het plangebied is eenmalig bezocht. Afhankelijk van de periode waarin quickscan is uitgevoerd of door recent uitgevoerd beheer (schonen van sloten, gemaaide bermengraslanden etc.) kunnen soorten worden gemist.

Middels de uitgevoerde onderzoeken en veldinventarisaties is een goed totaal beeld verkregen van de aanwezige natuurwaarden in het plangebied.

4 SCAN GEBIEDSBESCHERMING

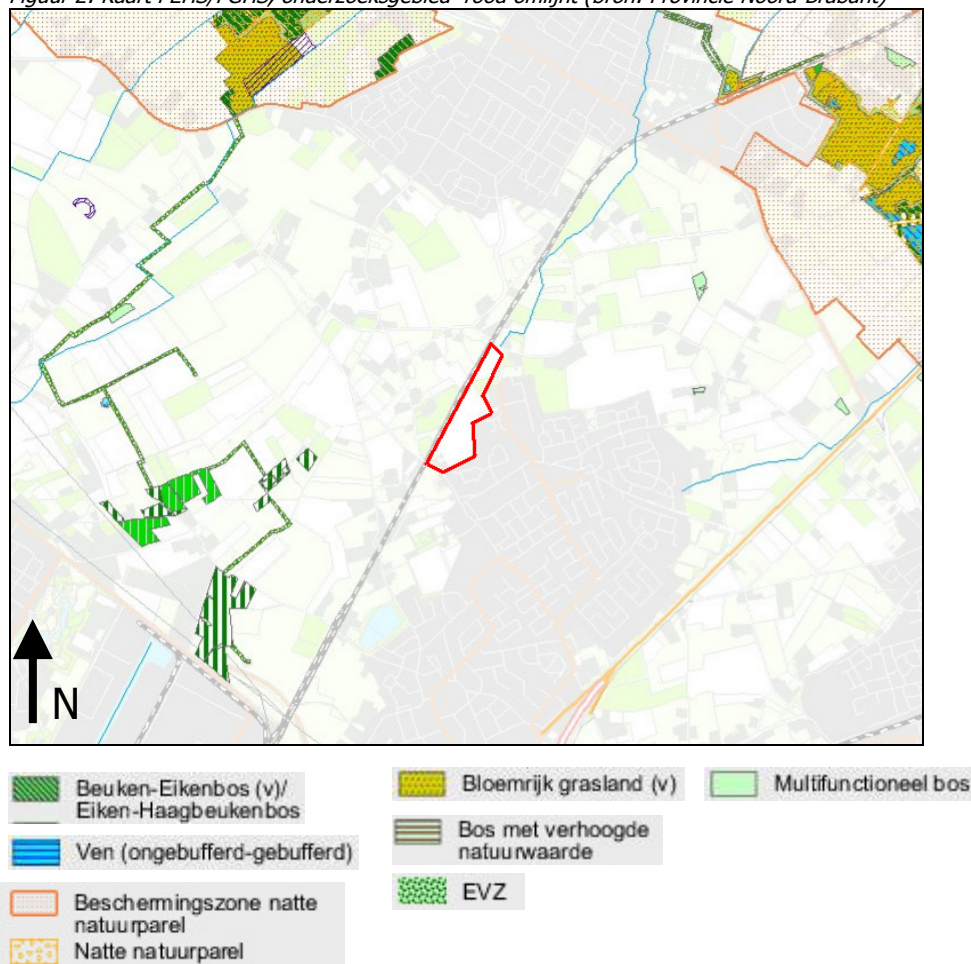
4.1 Natuurbeschermingswet 1998

Het plangebied ligt in de nabijheid van een natuurgebied dat is aangewezen in het kader van de natuurbeschermingswet 1998. Het dichtstbijzijnde gebied ligt op een afstand van circa 2 kilometer ten noordoosten van het plangebied en betreft het Natura 2000-gebied 'Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen'. Het Natura 2000-gebied heeft de status van Habitatrictlijngebied. De Loonse en Drunense Duinen is een groot stuifzandgebied. In dit gebied zijn dikke pakketten dekzand afgezet. Deze dekzanden zijn in de loop der tijd begroeid geraakt met bos, maar door houtkap en overbeweiding kon het zand weer gaan stuiven en ontstonden de huidige Loonse en Drunense duinen. Het stuifzandgebied wordt omringd door uitgestrekte naald- en eikenbossen die aan de zuidkant aansluiten op de Brand, een beekdal met alluviale bossen, moeras en vennen. Enkele kilometers ten zuiden van het gebied liggen - geïsoleerd - de Leemkuilen. Dit gebied bevat vele gegraven plassen, omgeven door moerasbos.

4.2 (Provinciale) Ecologische/Groene Hoofdstructuur (PEHS en PGHS)

Het plangebied zelf maakt geen onderdeel uit van een natuurgebied- en/of beheersgebiedplan van de provinciale Ecologische/Groene Hoofdstructuur. Echter verder gelegen percelen maken wel onderdeel uit van natuurgebiedplannen van de provincie Noord-Brabant. In de onderstaande uitsnede van de kaart Ecologische/Groene Hoofdstructuur van de Provincie Noord-Brabant zijn de aangrenzende gebieden weergegeven.

Figuur 2: Kaart PEHS/PGHS, onderzoeksgebied rood omlijnt (bron: Provincie Noord-Brabant)

5 SCAN SOORTENBESCHERMING

5.1 Inleiding

In deze paragraaf worden de beschermde soorten die in tabel 2 en 3 van de Flora- en Faunawet staan en die mogelijk in het plangebied voor kunnen komen besproken. Voor de beschermde soorten van tabel 1 van de Flora- en Faunawet geldt een vrijstelling bij ruimtelijke ontwikkelingen als deze. Indien tijdens de werkzaamheden deze soorten worden aangetroffen geldt echter wel de zorgplicht. De zorgplicht handelt vanuit het principe dat voor de wet alle dieren van onvervangbare waarde zijn en dat mensen daar zorgvuldig mee moeten omspringen (zie ook Bijlage 3). Op basis van de verspreidingsgegevens uit de geraadpleegde literatuur en het oriënterend veldbezoek zijn hieronder de zogenaamde tabel 2- en 3 soorten weergegeven die in of in de nabije omgeving van het plangebied mogelijk kunnen voorkomen. In bijlage 4 zijn de gegevens van het natuurloket weergegeven.

Per soortgroep worden de resultaten van de door AGEL Adviseurs uitgevoerde quickscan Flora- en Faunawet (2007 en 2009) en Flora- en faunaonderzoek (2004) van Bilan Flora

5.2 (Vaat)planten

In de omgeving van het plangebied komt volgens Natuurloket en de verspreidingsgegevens van de Provincie Noord-Brabant één beschermde (vaat)plant voor die opgenomen is in de Flora- en Faunawet. Via Waarnemingen.nl zijn waarnemingen geen gegevens bekend van beschermde (vaat)planten.

5.2.1 Flora- en faunaonderzoek AGEL (april 2007 en november 2009)

Op het perceel zijn, gezien de quickscan-gegevens, bodemsoort en gebruiksfunctie (aardbeienkweker), geen beschermde, wilde planten aanwezig of te verwachten. Tijdens het aanvullend oriënterend veldbezoek zijn geen beschermde (vaat)planten waargenomen.

Binnen het plangebied zelf zijn geen potentiële natuurlijke groeiplaatsen voor planten aanwezig, met uitzondering van de randen. Het plangebied zelf bestaat uit een intensief beheerde landbouwgronden en gecultiveerde groenvoorziening. Door het beheer kunnen zeldzame soorten zich hier niet handhaven. Strikt beschermde (vaat)planten worden dan ook niet binnen het plangebied verwacht. Aangeplante of gezaaide exemplaren van beschermde soorten zijn niet beschermd in de Flora- en faunawet, omdat het geen natuurlijke groeiplaatsen betreft.

5.2.2 Flora- en faunaonderzoek Overhoeken Bilan (2004)

De inventarisatie van het plangebied op aanwezige planten is opgesplitst in een floristisch en een vegetatiekundig onderzoek. Het vegetatieonderzoek heeft geen zeldzame of bedreigde vegetatietypen opgeleverd. Tijdens het flora onderzoek zijn in totaal 254 soorten in de Overhoeken (Enschotsebaan, Koningsoord, Spoorzone, De Akker en Heikant) waargenomen. De overgrote meerderheid daarvan komt algemeen in Nederland voor en is niet wettelijk beschermd.

Er zijn 12 soorten aangetroffen die vermeld zijn op de karteersoortenlijst van de provincie Noord-Brabant. De soorten op deze lijst zijn geselecteerd op hun indicatieve waarde en/of zeldzaamheid in Brabant. Van deze 12 soorten zijn er twee beschermd in de Flora- en faunawet, namelijk grasklokje en brede wespenorchis. Het grasklokje is waargenomen op (het talud van) de spoordijk in het westen van het plangebied (Koningsoord, Spoorzone). In bijlage 5 is de waarnemingslocatie aangegeven. De brede wespenorchis is niet waargenomen binnen de plangrenzen. De dichtstbijzijnde waarneming is gelegen ten zuiden van het plangebied, ter hoogte van het klooster.

5.3 Zoogdieren

5.3.1 Algemeen

Er zijn geen zoogdieren aangetroffen. Verwacht wordt dat enkele algemene voorkomende beschermde zoogdiersoorten mogelijk kunnen voorkomen binnen de onderzoekslocatie. Via waarneming.nl zijn geen waarnemingen bekend van meer strikt beschermde soorten. Strikt beschermde soorten die mogelijk gebruik kunnen maken van de onderzoekslocatie zijn vleermuizen. Het natuurloket geeft aan dat er geen onderzoek is gedaan naar vleermuizen in en rond het plangebied.

Uit de gegevens van de provincie Noord-Brabant ('Beschermsplan voor vleermuizen in Noord-Brabant') is nagegaan of er in het verleden vleermuizen zijn waargenomen in de omgeving van het plangebied. In Noord-Brabant worden er met name op de hogere zandgronden in het midden en zuiden van de provincie veel vleermuizen waargenomen. In de laaggelegen graslanden en uiterwaarden komen beduidend minder vleermuizen voor. Door het veelal ontbreken van oude holle bomen worden hier weinig kraamkolonies van boombewonende soorten aangetroffen. In Noord-Brabant komen in totaal 13 vleermuizensoorten voor. Ter hoogte van de planontwikkeling kunnen op basis van verspreidingsgegevens de volgende soorten mogelijk voorkomen:

- Watervleermuis - *Myotis daubentonii*;
- Gewone dwergvleermuis – *Pipistrellus pipistrelles*;
- Laatvlieger – *Eptesicus serotinus*;
- Rosse vleermuis – *Nyctalus noctula*;
- Grootoorvleermuis – *Plecotus auritus*.

Vleermuizen zijn aan de hand van hun voorkeur voor verblijfplaats onder te verdelen in twee groepen, gebouw- en boombewonende soorten. Ook zijn er soorten die beiden gebruiken als verblijfplaats. Daarnaast maken verschillende vleermuizen onderscheid tussen zomer- en winterverblijven.

5.3.2 Flora- en faunaonderzoek AGEL (april 2007 en november 2009)

Tijdens de veldonderzoeken zijn geen zoogdieren of sporen ervan waargenomen. Voor de meeste soorten zoogdieren heeft dit terrein niets te bieden. Mogelijk dat de mol aanwezig is.

Gezien de verspreidingsgegevens van vleermuizen, zoals beschreven in paragraaf 5.3.1, is er specifiek aandacht besteed aan deze soort. De aanwezige panden zijn zowel van binnen als van buiten visueel geïnspecteerd op vaste rust- en verblijfplaatsen en sporen (urine, uitwerpselen of vetstrepen) die duiden op de aanwezigheid van deze soort. Binnen het plangebied staat bebouwing (De Zomerkoning) met een hellend dak van dakpannen en kassenbouw. Vanaf de buitenkant zijn er tussen het dak en de gevel kieren en gaten zichtbaar die toegang bieden voor vleermuizen. Ten tijden van het oriënterend veldbezoek zijn in pandig geen vleermuizen aangetroffen en door het ontbreken van sporen (urine, uitwerpselen of vetstrepen) zijn vaste rust- en verblijfplaatsen van gebouwbewonende vleermuizen onwaarschijnlijk.

Ten tijden van de veldbezoeken zijn eveneens de bomen visueel geïnspecteerd op aanwezigheid van vleermuizen. De aanwezige bomen in het plangebied hebben geen grote boomholtes of openingen. De bomen zouden als baltsplek gebruikt kunnen worden, maar hebben te kleine openingen om kraamkolonies te kunnen herbergen. Tevens gaat het hier om een klein aantal bomen. Vleermuizen verblijven voornamelijk in grote groepen bomen (enkele tientallen) bijeen, zelden in solitaire bomen.

Dit houdt waarschijnlijk verband met beschutting tegen predatoren, microklimaat, het leven in netwerk inclusief het bijhorende dynamische verhuisgedrag van de vleermuizen en eventueel met de concurrentie die vleermuizen ondervinden van vogels die in bomen broeden. Gezien het bovenstaande zijn vaste rust- en verblijfsplaatsen van vleermuizen in bomen niet aanwezig in het plangebied.

Binnen de plancontouren zullen er geen bomen (rijen) verdwijnen die mogelijk als vliegroute fungeert. Door de ontwikkeling komen er juist meer bomen (rijen) bij. Buiten deze bomen om zijn er geen opgaande gewassen dan wel struiken aanwezig die mogelijk deel uitmaken van een vliegroute.

Het is mogelijk dat het plangebied wordt gebruikt als foerageerterrein voor vleermuizen. De geplande ontwikkeling verandert het foerageergebied niet negatief; er is namelijk voldoende alternatief foerageergebied aanwezig in de directe omgeving van het plangebied. Overige omgevingselementen zoals, open water, grotten, groeven, kelders en andere objecten die mogelijke aanwezigheid van vleermuizen aantonen zijn niet aanwezig in het plangebied.

5.3.3 Flora- en faunaonderzoek Overhoeken Bilan (2004)

Verspreid in het plangebied komt het konijn voor. Daarnaast wordt op basis van geografische ligging en terreinkenmerken aangenomen dat ook de landelijk zeer algemene huisspitsmuis, bosspitsmuis, veldmuis, rosse woelmuis, huismuis, bosmuis, mol, hermelijn en wezel in het plangebied voorkomen.

In het plangebied is één vleermuissoort (gewone dwergvleermuis) aangetroffen. De grote meerderheid van de vleermuiswaarnemingen in het plangebied had betrekking op foeragerende dieren. In bijlage 5 is de waarnemingslocatie aangegeven.

5.4 (Broed)vogels

5.4.1 Flora- en faunaonderzoek AGEL (april 2007 en november 2009)

Volgens het Natuurloket is het plangebied en de omgeving hiervan slecht onderzocht op broedvogels. Tijdens het veldbezoek zijn in het plangebied enkel algemeen in Nederland voorkomende vogelsoorten waargenomen, zoals de merel, houtduif en de kokmeeuw. Via Waarnemingen.nl is enig inzicht verkregen in de vermeldingwaardige soorten in de omgeving van het plangebied. Volgens Waarneming.nl zijn er de volgende vermeldingwaardige soorten;

- Patrijs - *Perdix perdix*;
- Sijs - *Carduelis spinus*;
- Groene Specht - *Picus viridis*.

Al deze soorten zijn hoofdzakelijk waargenomen in de omgeving van het plangebied en niet in het plangebied zelf. Het gaat met name om waarnemingen in de kern van Berkel-Enschot en aan de randen van het plangebied.

De vaste verblijfplaatsen van een aantal broedvogels zoals roofvogels zijn jaarrond beschermd. Dit zijn soorten die sterk afhankelijk zijn van vaste nestplaatsen. Nesten van in bomen broedende jaarrond beschermde (roof)vogels zijn in het plangebied niet waargenomen. Wel is het mogelijk dat de in de omgeving waargenomen roofvogels en uilen op een andere manier gebruik maken van het plangebied, bijvoorbeeld als foerageergebied en/of de groene lijnelementen binnen het plangebied gebruikt worden als vaste aanvliegroute tussen verblijfsplaats en foerageergebied. Binnen het plangebied is een bomenrijen aanwezig die ten behoeve van de beoogde ontwikkelingen deels zal worden verwijderd. Echter zullen er voldoende nieuwe bomen(rijen) worden aangebracht.

De planontwikkeling zal geen negatief effect hebben op het leefgebied van deze soorten. Het gaat namelijk niet om een geïsoleerd leefgebieden, er zijn tevens voldoende alternatieve leefgebieden en foerageergebieden aanwezig in de omgeving.

5.4.2 Flora- en faunaonderzoek Overhoeken Bilan (2004)

In het plangebied zijn territoria vastgesteld van 7 vogelsoorten, te weten de Grasmus, heggemus, Kauw, Patrijs, Pimpelmees, Vink en Tjiftjaf. In bijlage 5 zijn kaarten opgenomen waarop de territoria en/of nestlocaties van deze soorten zijn weergegeven. Van deze soorten is er één aangemerkt als Rode Lijstsoorten, te weten de patrijs. De patrijs wordt op de Rode Lijst aangemerkt als "Kwetsbaar". De patrijs wordt als kwetsbaar aangemerkt maar de landelijke situatie is zorgwekkend. Beschermingsmaatregelen hebben tot op heden niet tot het gewenst resultaat geleid. In het plangebied is één territoria van deze soort vastgesteld.

5.5 Reptielen

5.5.1 Algemeen

De meeste reptielen houden zich met name op in geleidelijke overgangssituaties tussen natuurlijke biotopen in bos-, heide- en veengebieden (bijvoorbeeld heide en/of heischrale graslanden in combinatie met bossen en/of kleine landschapelementen. Gezien de terreingesteldheid en de bekende verspreidingsgegevens (RAVON, Natuurloket en Waarnemingen.nl) is het voorkomen van reptielen niet waarschijnlijk.

5.5.2 Flora- en faunaonderzoek AGEL (april 2007 en november 2009)

Het agrarisch gebruik en de afwezigheid van dekkingbiedende vegetatie maakt het gebied voor reptielen ongeschikt. Er zijn geen reptielen te verwachten binnen het plangebied.

5.5.3 Flora- en faunaonderzoek Overhoeken Bilan (2004)

Voor reptielen is het plangebied ongeschikt.

5.6 Amfibieën

5.6.1 Flora- en faunaonderzoek AGEL (april 2007 en november 2009)

In de omgeving van het plangebied komt volgens Natuurloket één beschermde amfibiesoort voor die opgenomen zijn in de Flora- en Faunawet. Via Waarnemingen.nl zijn geen gegevens bekend van beschermde amfibieën. Tijdens het aanvullend oriënterend veldbezoek zijn geen beschermde amfibieën waargenomen. Het plangebied is zeer marginaal leefgebied voor veelkomende soorten als de Gewone pad en Bruine Kikker en niet geschikt voor voortplanting gezien het ontbreken van zowel een geschikt land- als waterhabitat.

5.6.2 Flora- en faunaonderzoek Overhoeken Bilan (2004)

In de omgeving van plangebied is het voorkomen van drie beschermde amfibieënsoorten bekend, te weten de Bruine kikker, gewone pad en de Kleine watersalamander. Alle waargenomen soorten zijn zeer algemeen in Nederland en worden niet bedreigd (categorie 1).

5.7 Vissen

In het plangebied komt geen 'noemenswaardig' open water voor.

5.8 Insecten (ongewervelde)

5.8.1 Flora- en faunaonderzoek AGEL (april 2007 en november 2009)

Uit zowel literatuurstudie en het veldbezoek blijkt dat het niet aannemelijk is dat er in het plangebied beschermde ongewervelde voorkomen. De habitateisen van beschermde soorten binnen deze groep zijn vaak zeer locatiespecifiek en gebonden aan zeer bijzondere biotopen welke in het plangebied niet aanwezig zijn.

5.8.2 Flora- en faunaonderzoek Overhoeken Bilan (2004)

Van libellen, dagvlinders of andere ongewervelden zijn geen gegevens bekend. Op basis van het veldbezoek is het flora- en faunaonderzoek geconcludeerd dat het gebied niet zal fungeren als leefgebied voor minder algemene tot zeldzame soorten en zeker niet voor beschermde en/of bedreigdesoorten. Aangenomen wordt dat met name in de omgeving van kleine bosjes en ook langs sloten wel enkele algemene dagvlinder- en libellensoorten verblijven, zoals de Dagpauwoog, Citroenvlinder, Klein geaderd witje, Kleine vos, Lantaarntje, Azuurwaterjuffer en Houtpantserjuffer.

6 CONCLUSIE/AANBEVELINGEN

6.1 Gebiedsbescherming

Bij de beoordeling van de effecten voor de natuur moet uiteraard rekening worden gehouden met de ernst en omvang van het effect. Verlies van bijzondere, kwetsbare of beschermde ecotopen of gebieden wordt zwaarder beoordeeld dan verlies of aantasting van zeer algemene of weinig kwetsbare ecotopen of gebieden. De effectbeoordeling voor het aspect natuur spitst zich hier daarom toe op de volgende effecten:

- verlies aan natuurwaarden;
- versnippering en verstoring;
- beïnvloeding van ecologische relaties.

6.1.1 Verlies aan natuurwaarden

Bij de beoordeling van het verlies van bestaande natuurwaarden als gevolg van de realisering van de wijk Hoge Hoek wordt onderscheid gemaakt in verlies van oppervlakte van de verschillende beschermd gebied: EHS, GHS en natuurgebieden.

Het plangebied maakt geen deel uit van de provinciale GHS en EHS. In de directe omgeving maken slechts een klein aantal bosjes (Beuken-Eikenbos, Eiken-Haagbeukenbos, Multifunctionle bos en Bos met verhoogde natuurwaarde) deel uit van de provinciale GHS. Doordat de bosjes niet zijn gelegen binnen de plancontouren zullen deze niet worden aangetast of verliezen aan natuurwaarde

Het plangebied maakt geen deel uit van gebieden die beschermd zijn in het kader van de Habitatrictlijn of Vogelrichtlijn. Het dichtstbijzijnde gebied ligt op een afstand van circa 2 kilometer ten noordoosten van het plangebied en betreft het Natura 2000-gebied 'Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen'. Het Natura 2000-gebied heeft de status van habitatrictlijngebied.

6.1.2 Versnippering en verstoring

Verstoring en versnippering van beschermde gebieden is gezien de ligging van het plangebied ten opzichte van de beschermde gebieden minimaal. Echter geeft een planontwikkeling altijd verstoring. Het kan zowel plaatsvinden tijdens de aanleg van een nieuw woongebied als tijdens de bewoning ervan. In het eerste geval zal het met name gaan om verstoring door geluid, stof en beweging als gevolg van bouwactiviteiten. Deze verstoring is tijdelijk van aard.

In de gebruiksfase zal verstoring optreden door de aanwezigheid en verplaatsing van bewoners (o.a. geluid, beweging, licht). Deze verstoringbronnen zijn permanent van karakter. Gezien de ligging van het plangebied ten opzichte van de beschermde gebieden, zal het effect hiervan beperkt zijn.

6.1.3 Beïnvloeding van ecologische relaties

De bouw van een nieuwe woonwijk leidt in het algemeen tot versnippering van het regionale netwerk van leefgebieden. Hierdoor ontstaat een nieuwe belemmering voor de uitwisseling van dieren over groter afstanden. Met name wanneer daarbij sprake is van doorsnijding van belangrijke ecologische verbindingen, wordt dit als een negatief effect aangemerkt. De aanwezigheid van ecologische verbindingen (GHS/EHS) is daarbij richtinggevend. Het plangebied Hoge Hoek vervult geen bijzondere ecologische functie en fungeert evenmin als ecologische verbinding tussen natuurgebieden in de omgeving. Dit betekent dat met de

ontwikkeling van de Overhoeken geen bijzondere ecologische relaties uit de GHS/EHS verloren gaan.

In het kader van de uitwerking van de 'Structuurvisie Noordoost', waar de Overhoeken deel van uitmaken, is een ecohydrologisch onderzoek uitgevoerd naar de mogelijke negatieve effecten van bebouwing in Tilburg Noordoost voor het kwelgebied in De Brand. Uit dit onderzoek komt naar voren dat, indien rekening wordt gehouden met de aanleg van adequate infiltratie- en retentievoorzieningen in het plangebied, geen negatieve beïnvloeding van het grondwater in de natuurgebieden in de omgeving zal optreden. Hieruit kan derhalve tevens worden geconcludeerd dat de plannen voor de Overhoeken geen invloed hebben op de kwelwaterafhankelijke vegetaties in de omgeving.

6.2 Soortenbescherming

6.2.1 Algemeen

Op basis van de uitgevoerde onderzoeken wordt geconstateerd dat het onderzoeksgebied een potentiële habitat biedt voor een aantal (algemene) beschermde soorten en enkele soorten zoogdieren die zijn vermeld in categorie 1. Deze soorten zijn niet beschermd in het kader van de Flora- en Faunawet of er geldt een algemene vrijstelling van art. 8 t/m 12 bij ruimtelijke ingrepen, een ontheffing Flora- en Faunawet is derhalve niet noodzakelijk.

In de Flora- en Faunawet is een zorgplicht opgenomen. Dit houdt in dat voorafgaand aan de ingreep alle maatregelen dienen te worden getroffen om nadelige gevolgen op flora en fauna voor zover mogelijk te voorkomen, te beperken of ongedaan te maken. Deze zorgplicht geldt altijd en voor alle soorten, ook als er ontheffing of vrijstelling is verleend.

6.2.2 Flora

Binnen het plangebied is één plantensoort aangetroffen die beschermd is krachtens de Flora- en faunawet, te weten het grasklokje. Deze soort mag in zijn voortbestaan niet worden bedreigd door werkzaamheden in het kader van het inrichtingsplan. Het grasklokje is alleen waargenomen op (het talud van) de spoordijk in het westen van het plangebied en zal op die locaties niet door de toekomstige gebiedsontwikkeling worden bedreigd. Een ontheffing van de Flora- en faunawet is voor deze soort, mede vanwege het algemene voorkomen (categorie 1), niet nodig.

De vermelde beschermde brede wespenorchis is niet waargenomen binnen de plangrenzen. De dichtstbijzijnde waarneming is gelegen ten zuiden van het plangebied, ter hoogte van het klooster. Een ontheffing van de Flora- en faunawet is voor deze soort daarom dan ook niet noodzakelijk.

6.2.3 Zoogdieren (inclusief vleermuizen)

De waargenomen zoogdiersoorten (mol, konijn) gebruiken het plangebied als vaste verblijf-, rust- of voortplantingsplaats. Omdat het hier gaat om zoogdiersoorten die in grote delen van Nederland en Brabant algemeen zijn, doet het verdwijnen van leefgebied in het plangebied geen afbreuk aan de gunstige staat van instandhouding van regionale of landelijke populaties. Ontheffing van de Flora- en faunawet (categorie 1) en/of compensatie is daarom niet noodzakelijk. Dit geldt ook voor overige beschermde zoogdieren die naar verwachting in het plangebied aanwezig zijn (huisspitsmuis, bosspitsmuis, mol, veldmuis, rosse woelmuis, bosmuis).

In het kader van de Flora- en faunawet zijn vaste rust- en verblijfplaatsen van vleermuizen beschermd. Indien de verblijfplaatsen van deze vleermuizen in het kader van de planontwikkeling worden bedreigd, is ontheffing van de Flora- en faunawet noodzakelijk, aangezien deze soorten tevens voorkomen in bijlage IV van de Habitatrichtlijn. Daarmee behoren deze soorten tot de zwaarst beschermde categorie in de Flora- en faunawet. In het plangebied zijn ten tijden van de oriënterende veldbezoeken geen verblijfsplaatsen aangetroffen. Ontheffing van de Flora- en faunawet en compensatie is op basis van huidige gegevens daarom niet noodzakelijk.

Mocht in een later stadium de aanwezigheid van deze soort wijzigen, dan dient nogmaals onderzoek te worden verricht naar de aanwezigheid conform het vleermuizenprotocol en moet ontheffing van de FF-wet worden aangevraagd en moet compensatie worden uitgewerkt.

Het plangebied maakt zeer waarschijnlijk deel uit van een fourageergebied voor vleermuizen. Het plangebied blijft deze functie behouden tijdens en na de ingreep, maar neemt door de ingreep mogelijk in kwaliteit af. Gezien de inrichting van de wijk, behoud lijnstructuren, aanplant nieuwe bomen/struiken en de ontwikkeling van een natuurlijke retentievoorziening zijn negatieve effecten op populatieniveau niet te verwachten.

6.2.4 (Broed)vogels

Er zijn broedvogels aanwezig in het plangebied. Indien er bewoonde nesten in het broedseizoen in het plangebied aanwezig zijn vallen deze onder de reikwijdte van artikel 11 van de Flora- en faunawet en zijn beschermd. U dient daarom gedurende de werkzaamheden rekening te houden met het broedseizoen van vogels. Overtreding van verbodsbepalingen ten aanzien van vogels wordt voorkomen door de werkzaamheden buiten het broedseizoen uit te voeren. In het kader van de Flora- en faunawet wordt geen standaardperiode gehanteerd voor het broedseizoen. Van belang is of een broedgeval aanwezig is, ongeacht de periode. Indien de werkzaamheden uitgevoerd worden op het moment dat er geen broedgevallen (meer) aanwezig zijn, is overtreding van de wet niet aan de orde. De meeste vogels broeden tussen 15 maart tot 15 juli bron: www.vogelbescherming.nl). Voor het verstoren van broedende vogels wordt geen ontheffing verleend.

Met uitzondering van de vogels met een vaste verblijfsplaats die jaarrond beschermd zijn. Deze komen echter niet voor in het plangebied.

6.2.5 Overige diersoorten

Uit de inventarisatie van de overige soortgroepen (vissen, ongewervelde, amfibieën en reptielen), binnen het plangebied is naar voren gekomen dat verder geen sprake is van beschermde diersoorten. Aantasting van bijzondere overige soorten als gevolg van realisering van de planontwikkeling is dan ook niet aan de orde.

7 GERAADPLEEGDE BRONNEN

- Atlas van de Nederlandse Broedvogels, verspreiding aantallen verandering; SOVON 2002.
 - Atlas van de Nederlandse vleermuizen; H. Limpens, K. Mostert en W. Bongers, KNNV 1997
 - Atlas van de Nederlandse zoogdieren. Broekhuizen, S. e.a. KNNV Uitgeverij, Utrecht 1992
 - Bergmans, W. & A. Zuiderwijk, 1986. Atlas van Nederlandse amfibieën en reptielen en hun bedreiging. Vijfde herpetogeografische verslag. KNNV Uitgeverij, Utrecht.
 - Delft, J.J.C.W. van & W. Schuitema, 2005. Werkatlas amfibieën en reptielen in Noord-Brabant. RAVON Noord-Brabant, Tilburg / Stichting RAVON, Nijmegen.
 - Natuurbalans 2008; Planbureau voor de Leefomgeving 2008.
 - Over bevers, blauwtjes en brabanters. Ruimer baan voor bedreigde "Brabanders". Hollander, H. e.a. Provincie Noord-Brabant, Directie Ecologie, 2004.
 - Provincie Noord-Brabant, Directie Ecologie, Bureau Natuurverkenning;
 - Rode Lijst van bedreigde vogels 2004, Vogelbescherming Nederland 2004;
 - SOVON Vogelonderzoek Nederland 2002. Atlas van de Nederlandse Broedvogels 1998-2000. – Nederlandse Fauna 5. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey-Nederland, Leiden.
 - Veldgids diersporen. Annemarie van Diepenbeek KNNV Uitgeverij, Utrecht 1999
 - Zoogdieren van West-Europa. Rogier Lange et al. KNNV Uitgeverij in samenwerking met de VZZ, Utrecht 1994.

 - www.minlnv.nl;
 - www.natuurkaart.nl;
 - www.natuurkennis.nl;
 - www.natuurloket.nl;
 - www.Ravon.nl;
 - www.vleermuis.net;
 - www.waarneming.nl.
-

BIJLAGE 1

Foto's plangebied

BIJLAGE 2

Flora- en Faunawet

Wettelijk kader

De bescherming van dier- en plantensoorten is sinds 1 april 2002 in de Flora- en faunawet geregeld. Het doel van de Flora- en faunawet is het instandhouden en beschermen van in het wild voorkomende planten- en diersoorten. De Flora- en faunawet kent zowel verbodsbepalingen als een zorgplicht. De verbodsbepalingen zijn gebaseerd op het 'nee, tenzij principe'. Dat betekent dat alle schadelijke handelingen ten aanzien van beschermde planten- en diersoorten in principe verboden zijn. Voor verschillende categorieën soorten en verschillende activiteiten zijn vrijstellingen of ontheffingen van deze verbodsbepalingen mogelijk. Hiervoor gelden verschillende voorwaarden (zie onder). Naast de verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet geldt de zorgplicht ten aanzien van alle in het wild levende dieren en planten en hun leefomgeving (zie kader). De zorgplicht geldt altijd, voor iedereen en in alle gevallen.

Verbodsbepalingen volgens de Flora- en faunawet

Verboden handelingen met betrekking tot beschermde planten:

Artikel 8: Het plukken, verzamelen, afsnijden, vernielen, beschadigen, ontwortelen of op een andere manier van de groeiplaats verwijderen van planten.

Artikel 13: Het vervoeren en onder zich hebben (in verband met verplaatsen) van planten.

Verboden handelingen met betrekking tot beschermde dieren:

Artikel 9: Het doden, verwonden, vangen of bemachtigen van dieren. Het met het oog van bovenstaande doelen opsporen van dieren.

Artikel 10: Het opzettelijk verontrusten van dieren.

Artikel 11: Het beschadigen, vernielen, uithalen, wegnemen, verstoren van nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van dieren;

Artikel 13: Het vervoeren en onder zich hebben (in verband met verplaatsen) van dieren.

Zorgplicht volgens de Flora- en faunawet

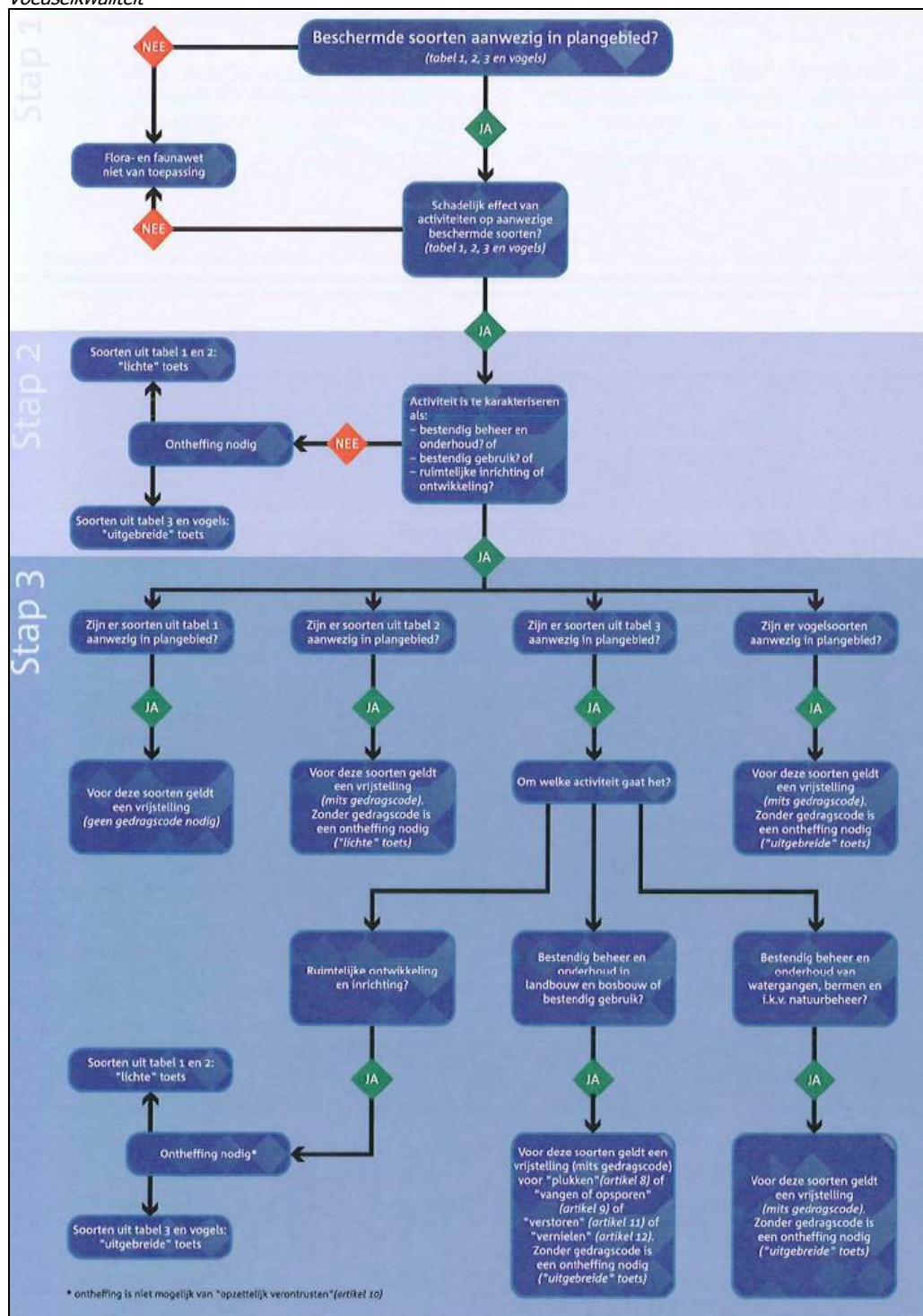
artikel 2:

1. Een ieder neemt voldoende zorg in acht voor de in het wild levende dieren en planten, alsmede voor hun directe leefomgeving.

2. De zorg, bedoeld in het eerste lid, houdt in ieder geval in dat een ieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen voor flora of fauna kunnen worden veroorzaakt, verplicht is dergelijk handelen achterwege te laten voorzover zulks in redelijkheid kan worden gevegd, dan wel alle maatregelen te nemen die redelijkerwijs van hem kunnen worden gevegd teneinde die gevolgen te voorkomen of, voorzover die gevolgen niet kunnen worden voorkomen, deze zoveel mogelijk te beperken of ongedaan te maken.

Zoals eerder is beschreven zijn er voor verschillende categorieën soorten en verschillende activiteiten vrijstellingen, ontheffingen en gedragscodes nodig. Om een duidelijk beeld te krijgen welke toepassing in het onderhavige plangebied van kracht is, is hiervoor een schema opgesteld door het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. Door stapsgewijs dit schema te doorlopen wordt duidelijk welke toepassing (vrijstelling, gedragscode, ontheffing) nodig is. In Bijlage 2 is een toelichting weergegeven van de verschillende stappen die gemaakt dienen te worden. In afbeelding 2 is het bovengenoemde schema weergegeven.

Abbeelding 2: Schema vrijstelling, gedragscode ontheffing (bron: Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit)

Algemene Maatregel van Bestuur

De Minister van LNV heeft door middel van een Algemene Maatregel van Bestuur de regelgeving rond de Flora- en faunawet aangepast, zodat de werking van de wet eenvoudiger wordt. Het belangrijkste gevolg is dat de procedures bij ruimtelijke ingrepen en bij bestendig gebruik en beheer aanzienlijk eenvoudiger worden, aangezien voor de meest algemene soorten er een vrijstelling van de verbodsbepalingen komt (voor onder meer ruimtelijke ingrepen en bestendig gebruik en beheer). De interpretatie van een aantal artikelen is, onder meer door het ontbreken van jurisprudentie, nog niet op alle punten geheel helder. Bij het toepassen van de Flora- en faunawet wordt voortaan een onderscheid gemaakt in drie categorieën van beschermde soorten:

1. De algemene beschermde soorten waarvoor ten aanzien van activiteiten in het kader van ruimtelijke ontwikkeling en bestendig gebruik en beheer een vrijstelling zonder nadere voorwaarden geldt. Ontheffing ten behoeve van andere activiteiten kan worden verleend voor het verjagen, verontrusten, verstoren en onopzettelijk doden van deze groep soorten, mits de gunstige staat van instandhouding niet in het geding is. De zorgplicht blijft van kracht.
2. De bedreigde beschermde soorten: voor een aantal soorten planten en dieren geldt een strikter beschermingsregime. Omdat ze in Nederland als bedreigd worden beschouwd. Vrijstelling geldt als op basis van een goedgekeurde gedragscode wordt gewerkt. Ontheffing kan worden verleend als geen afbreuk wordt gedaan aan de gunstige staat van instandhouding van de soort.
3. De strikt beschermde soorten: alle vogelsoorten alsmede plant- en diersoorten die vermeld staan in Bijlage IV van de Habitatrichtlijn of bij Algemene Maatregel van Bestuur zijn aangewezen als bedreigde soorten (genoemd in Bijlage 1 van het betreffende besluit). Voor verstoring (met wezenlijke invloed) van deze soorten kan geen vrijstelling of ontheffing worden verkregen. Voor bestendig gebruik en beheer geldt ook voor deze soorten een vrijstelling ten aanzien van de verbodsbepalingen in artikelen 8, 9, 11 en 12, mits men werkt op basis van een door de minister goed gekeurde gedragscode. Voor het overtreden van verbodsbepalingen bij ruimtelijke ingrepen is altijd een ontheffing op grond van artikel 75 van de Flora- en faunawet noodzakelijk. Ontheffing kan alleen worden verleend als er geen andere bevredigende oplossing voorhanden is, er sprake is van een in de wet genoemde reden van openbaar belang en er geen afbreuk worden gedaan aan de gunstige staat van instandhouding van de soort. Een compensatieplan, waarin wordt aangegeven hoe schade aan een soort wordt voorkomen, dan wel wordt gecompenseerd, is doorgaans vereist.

Daarnaast is er een kleine categorie van zeldzame soorten die op Bijlage II van de Habitatrichtlijn voorkomen, maar niet beschermd zijn op grond van de Flora- en faunawet. Derhalve bestaat er geen noodzaak of mogelijkheid ontheffing aan te vragen voor ingrepen die deze soorten kunnen beïnvloeden. Deze soorten zijn echter (strik) beschermd in de Speciale Beschermingszones, die ten behoeve van deze soorten zijn ingesteld. Voor het plegen van ingrepen in zulke gebieden geldt altijd het afwegingskader van de Habitatrichtlijn.

BIJLAGE 3

Toelichting schema vrijstelling, gedragscode, ontheffing

Toelichting schema vrijstelling, gedragscode, ontheffing

Vrijstelling

Het verschil tussen vrijstelling en ontheffing is van wetstechnische aard. Een vrijstelling is een algemeen geldende uitzondering op een wettelijk verbod voor een (bepaalde) categorie van gevallen. Een ontheffing is een besluit waarbij in een individueel concreet geval een uitzondering op een wettelijk verbod wordt gemaakt. Om te bepalen of u in aanmerking komt voor de vrijstellingsregeling moet u een aantal vragen beantwoorden (zie ook het schema). Eerst moet u bepalen of de Flora- en faunawet van toepassing is.

Stap 1: Is de Flora- en fauna wet van toepassing?

De regels zijn alleen van toepassing als op de plek waar u aan het werk gaat beschermde planten of dieren voorkomen. Raadpleeg hiervoor de tabellen 1, 2 en 3 bij deze module. De regels gelden tevens voor alle vogels. Vervolgens moet u bepalen of uw activiteiten een schadelijk effect hebben op de aanwezige beschermde soorten. Zo nee, dan is deze wet niet op u van toepassing.

Stap 2: Vallen uw werkzaamheden onder de activiteiten waarvoor de vrijstellingsregeling geldt?

De vrijstellingsregeling bevat vrijstellingen voor de volgende drie categorieën van activiteiten:

- Bestendig beheer en onderhoud, ook in landbouw en bosbouw;
- Bestendig gebruik;
- Ruimtelijke ontwikkeling en inrichting.

Als uw werkzaamheden hier niet onder vallen moet u vrijwel altijd een ontheffing aanvragen. Uiteraard geldt dat niet als uw werkzaamheden geen schade toebrengen aan de beschermde soorten op de plek waar u aan het werk gaat.

Bestendig beheer en onderhoud

Dit gaat om werk aan vaarwegen, watergangen, waterkeringen, oevers, vliegvelden, wegen, spoorwegen en bermten, werk in het kader van natuurbeheer en werk in het kader van landbouw of bosbouw. Cruciaal is dat uw activiteiten bestaan uit de voortzetting van een praktijk die is gericht op behoud van de bestaande situatie.

Deze werkzaamheden worden al langer op deze manier uitgeoefend en hebben kennelijk niet verhinderd - of er zelfs aan bijgedragen - dat zich beschermde soorten in het gebied hebben gevestigd. Vaak is er een beheers- of onderhoudsplan voor langere termijn. U kunt denken aan maaien om vegetaties in stand te houden, maaien van bermten voor verkeersveiligheid, maaien van gras voor kuilvoer, beheer van waterlopen, maar ook aan oogsten in de landbouw of het vellen van bomen in de bosbouw.

Let op: het element bestendigheid is hier cruciaal. Zodra u grote veranderingen doorvoert, zoals toepassing van nieuwe technieken of machines, of ingrijpende grootschalige maatregelen neemt (bijvoorbeeld kaalkap van bos, omvorming van een natuurtype door afgraving, afgraven van duinen, op grote schaal plaggen van een heideveld, uitbaggeren van een (dichtgegroeid ven) of omvorming van gras naar akkerland) is er geen sprake meer van bestendig beheer of onderhoud.

Onder de werkzaamheden valt niet het beheer van dieren en de bestrijding van schade door dieren. Dit volgt uit de opzet van de Flora- en faunawet. De Flora- en faunawet kent aparte vrijstellingen en ontheffingsmogelijkheden voor beheer en schadebestrijding, namelijk in de artikelen 65 tot en met 74 van de Flora- en faunawet, het Besluit beheer en schadebestrijding dieren en de Regeling beheer en schadebestrijding dieren. Voor meer informatie hierover kunt u zich het beste wenden tot uw provinciale overheid, die dit deel van de Flora- en faunawet uitvoert.

Bestendig gebruik

Dit zijn jarenlange activiteiten die samenhangen met de landschappelijke kwaliteit van een gebied, en die daarin zijn ingepast. Voorbeelden zijn het gebruik van militaire oefenterreinen, recreatiegebieden, het beheer en onderhoud van recreatieterreinen zoals jachthavens, maar ook evenementen op daarvoor bestemde terreinen, zoals motorcross. Hiervoor geldt hetzelfde als hierboven: de activiteiten vinden al langer op deze manier plaats en hebben kennelijk niet verhinderd dat zich beschermde soorten hebben gevestigd. zodra u veranderingen aanbrengt in frequentie, omvang of intensiteit, en u dus duidelijk afwijkt van de gebruikelijke gang van zaken, is er niet langer sprake van bestendig gebruik.

Ruimtelijke ontwikkeling en inrichting

Dit is een breed scala van grootschalige of kleinschalige activiteiten: aanleg van wegen, bedrijventerreinen, havens of woonwijken, maar ook de bouw van een schuur of de verbouwing van een huis. Het gaat hierbij doorgaans om ingrijpende veranderingen die leiden tot een functieverandering of uiterlijke verandering van het gebied.

Andere activiteiten

Als er sprake is van andere werkzaamheden dan hierboven beschreven, dan moet u een ontheffing aanvragen. U hoeft geen ontheffing aan te vragen als u in staat bent het werk zodanig uit te voeren dat er geen schadelijk effect optreedt voor beschermde soorten op de plek waar u aan het werk gaat.

Stap 3: Welke soorten leven er op de locatie en wat heeft dat voor gevolgen?

Welke voorwaarden verbonden zijn aan de vrijstellingen, hangt af van de dier- of plantensoorten die voorkomen in het gebied waar u aan het werk wilt. Voor het gemak zijn deze soorten ingedeeld in drie tabellen. In tabel 1 vindt u de lichtst beschermde soorten, in tabel 3 de zwaarst beschermde en in tabel 2 vindt u de overige soorten.

Tabel 1 Algemene soorten: algemene vrijstelling of ontheffing/lichte toets

Voor deze soorten geldt de lichtste vorm van bescherming. Als deze soorten op de locatie voorkomen, en uw werk valt onder de werkzaamheden zoals beschreven bij stap 2, dan geldt daarvoor een vrijstelling van de verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet. Als geen sprake is van werkzaamheden zoals beschreven bij stap 2, moet u ontheffing aanvragen. Uw aanvraag wordt dan onderworpen aan de lichte toets. Uiteraard geldt ook de algemene zorgplicht.

Tabel 2 Overige soorten: vrijstelling met gedragscode of ontheffing/lichte toets

Deze soorten krijgen een zwaardere bescherming. Er geldt alleen een vrijstelling als sprake is van werkzaamheden zoals beschreven bij stap 2 én indien u handelt volgens een gedragscode die is goedgekeurd door de Minister van LNV. Er kan gecontroleerd worden of u handelt volgens de gedragscode. U dient dat dan aan te kunnen tonen; de bewijslast dat u correct handelt

berust dus bij u. Valt uw werk niet onder de werkzaamheden zoals beschreven bij stap 2, dan moet u een ontheffing aanvragen. De aanvraag wordt beoordeeld volgens de lichte toets. Ook hier geldt de algemene zorgplicht.

Tabel 3 Soorten, genoemd in bijlage IV van de [I]abitatrichtlijn en in bijlage 1 van de AMvB: vrijstelling met gedragscode of ontheffing/uitgebreide toets

Deze soorten genieten de zwaarste bescherming. Ook al is sprake van werkzaamheden zoals beschreven bij stap 2, dan hangt het nog van de precieze aard van de werkzaamheden af of een vrijstelling met gedragscode geldt, of dat een ontheffing nodig is waarvoor de uitgebreide toets geldt. Voor ruimtelijke ontwikkeling en inrichting geldt altijd dat u voor deze soorten ontheffing moet aanvragen; er geldt geen vrijstelling met gedragscode.

Vogels

Vogelsoorten zijn niet in de tabellen opgenomen. Alle vogels in Nederland zijn gelijk beschermd. Werkzaamheden of gebruik van ruimte waarbij vogels worden gedood of verontrust, of waardoor hun nesten of vaste rust- of verblijf- plaatsen worden verstoord, zijn verboden. Voor activiteiten die genoemd zijn bij stap 2 geldt een vrijstelling als u handelt volgens een goedgekeurde gedragscode. Voor alle andere activiteiten moet u een ontheffing aanvragen. Uw aanvraag wordt dan onderworpen aan de uitgebreide toets.

Voor vogels geldt overigens dat vooral in het broedseizoen sprake zal zijn van verontrusting, doden of verstoren van nesten of vaste rust- of verblijfplaatsen. Als uw werkzaamheden buiten het broedseizoen plaatsvinden zal in het algemeen niet snel een ontheffing nodig zijn.

De gedragscode

Als u tot de conclusie komt dat u gebruik kunt en wilt maken van de vrijstellingen en een gedragscode nodig heeft, kunt u of uw sector, Organisatie of bedrijfsschap deze zelf opstellen en ter goedkeuring voorleggen aan de minister. Wellicht kunt u ook gebruik maken van een reeds bestaande, goedgekeurde gedragscode die betrekking heeft op hetzelfde soort werkzaamheden. LNV zal de eenmaal goedgekeurde gedragscodes via internet publiceren (www.minInv.nl).

In de gedragscode beschrijft u hoe u in uw werk schade aan de beschermde dieren en planten zult voorkomen of tot een minimum zult beperken. De gedragscode moet aangeven hoe u in de praktijk "zorgvuldig handelt". Er gelden geen vormeisen voor een gedragscode.

Let op: de vrijstelling geldt pas als u daadwerkelijk handelt conform de goedgekeurde gedragscode en dit ook kunt aantonen.

Het aanvragen van een ontheffing

Als u niet in aanmerking komt voor de vrijstellingsregeling, kunt u een ontheffing van de flora- en faunawet aanvragen bij LNV. Uw verzoek om ontheffing wordt onderworpen aan een lichte toets of een uitgebreide toets, afhankelijk van de soorten die op de planlocatie voorkomen.

Voor soorten van tabel 1 en/of 2 is de lichte toets van toepassing. Voor soorten van tabel 3 en/of vogelsoorten is de uitgebreide toets van toepassing.

BIJLAGE 4

Gegevens natuurloket

BIJLAGE 5

Kaarten veldwaarnemingen

